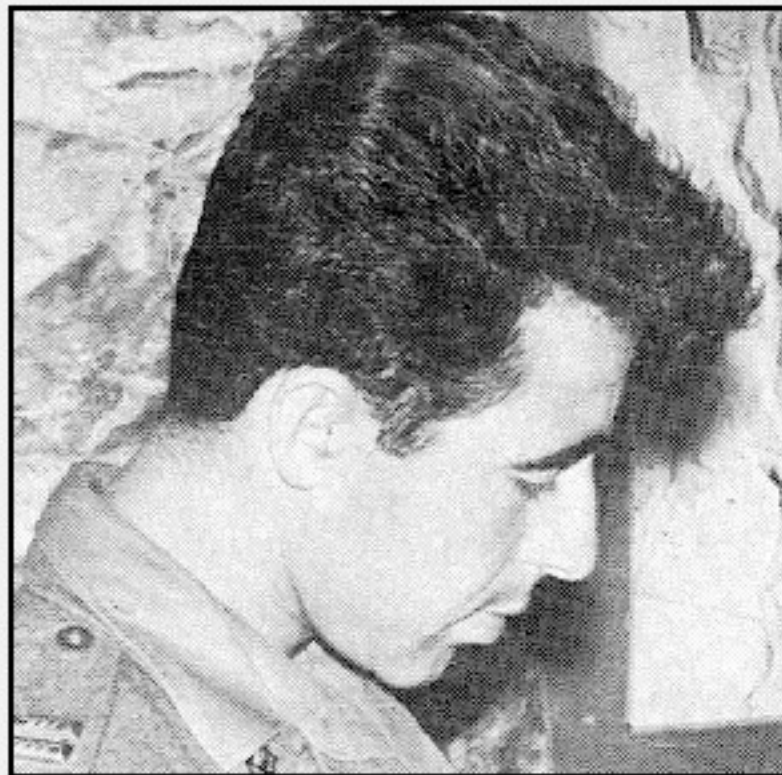

לזכרו של חיים חנון ז"ל

חיים חנון

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

אנו, שהננו אמונים עלי הגיון, הניתוח והשיקול
עומדים אובדי-עצות בפני העובדה. העובדה —
גבר צעיר מלא חיוניות, מלא רצון להיטיב, צלול-מחשבה
ובר-לבב, שדרכו ישרה וסלולה בשאיפתו להתקדם,
כשאהבת אדם היא נר לרגליו ובת-צחוקו הטובה
ביטוי לכל אלה, — פתיל חייו נקפד באכזריות.

בדפים הבאים נקרא, נחפש ונמצא את חיים ז"ל.
נתחזק בזכרו, כי מטובי אחינו-לנשק היה!

יהי זכרו ברוך!

אלוף אהרון יריב

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי מפקדים

חיים. בשבילי, זוהי חזרה לתקופה של כוננות. לתקופה של עבודת נמלים, איסוף פרטים, הכנות ומתח...

כשקיבלתי את תפקידי בו הכרתיו, אמר לי מפקדו הקודם: „זה גבר רציני, עליו אפשר לסמוך...” ואכן לא איכזבני אף פעם, במשך כל תקופת שירותו תחת פיקודי...

במשך הזמן למדתי להכירו מקרוב. ראיתי לפני נער מוכשר, תרוץ, מסור, שאינו שוקט על שמריו ואינו מקבל דברים כמוסכמות, אלא חותר תמיד לשלמות. כשהתעניינתי ברקע המשפחתי שלו הסתבר לי, כי הגיע לאשר הגיע בכוח הרצון הכביר שפעם בו והישגיו אינם ניתנים למדידה באמת מידה מקובלת.

הסתבר לי, שעם תום הלימודים היה מוכר עתונים או מבצע שירותים שונים עד שעות מאוחרות של הלילה, על מנת לסייע בפרנסת המשפחה, אשר על אף מצוקתה לא מנעה ממנו להמשיך בלימודים ואף עודדהו בכך.

תוך תקופת שירותו כחוגר פנה אלי בבקשה לאפשר לו ללמוד באוניברסיטת תל-אביב, על מנת לרכוש לעצמו השכלה אוניברסיטאית ולשמש אח"כ מורה

מזכרי מפקדים

בישובי עולים. (במסגרת התכנית לעידוד-כשרונות מבני עדות המזרח). הוצאתו של חיים ממסגרת העבודה הסדירה היתה ממש בלתי אפשרית. כי תפקידו היה מרכזי, אולם לא יכולתי לעמוד בדרכו. ידעתי, שאם לא אפשר לו זאת אגרום לו עוול בל ישוער. לא רציתי להיות הראשון בכל תקופת חייו הקצרים, שיפריע לו לרכוש השכלה ולהתקדם בסולם החיים... אישרתי לו, איפוא, ללמוד ולצאת מספר פעמים בשבוע לפני תום שעות העבודה המקובלות. ידעתי שהעבודה לא תסבול בסופו של דבר. ואכן, חיים היה משלים את החסר בשעות הלילה. לאחר שתזר מהאוניברסיטה.

כך שטף לו הזמן. דיברתי על לבו ללכת לקורס קצינים. הוא פיקפק, דומה היה שלא חשב אז על קריירה צבאית. והנה הגיע לביקור ביחידה מפקד החיל, הגענו לחוליה של חיים. שרר שם סדר מופתי. הצגתי את חיים בפני המפקד ותוך כדי שיחה אמרתי, שחיים רוצה ללמוד ואף לומד בערבים באוניברסיטה. מפקד החיל הגיב מיד: „היה קצין ולך ללמוד על חשבון צה"ל...“

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי מקדים

דבר זה קטע את פיקפוקיו של חיים. הוא יצא לקורס קצינים. עם שובו מהקורס, הזכרתי למפקד החיל את הבטחתו לאפשר לחיים ללמוד. ואכן, כפי שנמסר לי במועד מאוחר יותר, יצא חיים ללימודים.

תיארתי אפיזודה זו על מנת לתת ביטוי לאחת מאבני היסוד באופיו של חיים: הרצון להשיג, להצליח ולהתקדם.

שנתיים וחצי נעדרתי מהארץ ולא ראיתיו. כשחזרתי ארצה התחלתי להתעניין במעשיהם של פיקודי הישנים, סיפרו לי על פעליו של חיים במחלמת „ששת הימים“, על המסירות בעבודה האופיינית לו. כיצד עשה ימים ולילות להביא את הנושאים שבאחריותו לכלל סיום... הדברים לא הפליאוני, ידעתי שיש על מי לסמוך, ידעתי שכל משימה שנמסרה לחיים לביצוע תבוצע בשלמות ובדיקנות. כשפגשתיו והסתבר לי שהפסיק את לימודיו, (לא סיפר מה היתה הסיבה), תיארתי לעצמי, שאם הוא הפסיק ללמוד, הסיבה בוודאי כבדה ורצינית ביותר.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי מפקדים

כשבועיים לפני שקרה האסון ביקרתי בבסיסההדרכה ושם פגשתיו. הוא היה מרוצה, יעיל כרגיל... אותו חיים שהכרתי לפני שנים, רק קצת יותר מבוגר. כמפקד קורס, ידעתי שאת תפקידו יעשה על הצד הטוב ביותר. ידעתי, שמפקדיו וחניכיו יהללוהו ויזכרוהו תמיד.

...לכתוב דברים לזכרו של חיים.
זאת אומרת לספר על נער שחלם
חלום נוכח להגשים רק חלקו...

סא"ל יוסי צמחוני

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי אפקרים

אתה הולך בסערת הימים, מסור לאור המטרה
המרצד למרחוק. לרגעים הבהוב חלש, בשטף
בערפילי הלילה וזלעפות הסופה; לרגעים האור
מתעצם ולבך נפעם מקרבת ההשגה, - ושוב נחלש
בעלטה הסובבת.

אתה צועד, מרוכז בנתיב האינסופי, באמונה
המוליכה את הדרך, הולך לבלי סתות לשוליה,
לבלי הסות אוזן לקולות הרחוקים הקוראים
בשמך לומר שהעולם גדול מנתיבה אחת. יחידית,
בודדת.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי מקדים

במתח היממות ובעומסן נזנחים אושיות חיינו, נזנחים שיריהם וצבעיהם, מסורותיהם ואהבותיהם. העוללים אינם תולמים את נשיקת אביהם עצורת הדמעה, המרחפת בדממת שנתם בלילות; אינם מכירים את פניו צרובי האש, את עיניו שרופות האישון מצפיה בחשכות, עיניו חבויות המבט למול תמונה שחוקת דיוקן.

לא היה לי פנאי לעצור ולחקוק זכרו של פקוד וחבר. לא היה לי פנאי להזכר חודש חודש, שבוע שבוע שחיים איננו — — —
— — — שכבדתיו והוקרתיו, שסמכתי עליו ברגעים העליונים, בהם נגלה בכל אחריותו ותבונתו; שידעתיו נאבק בעוז בדרכי החיים ובסמטאותיהם האפלות; שרץ עתיר כשרונות, מלא חיוניות אל זרועות המוות, וכל העתיד וכל העלומים לפניו.
לא היה לי פנאי לומר לך, חיים, שאהבתיך כאח, שאבד לעולם...

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

מזכרי מפקדים

קשה להספיד את חיים חנון שהיה מאציל מחיתו על סביבתו וחבריו.
צנוע ועניו בכל הליכותיו והנה נקפד על ידי הקטל בדרכים.
יצא לי לראותו עם התגייסו, בהגיעו ליחידתו בפיקוד מרכז. מאוחר יותר
ראיתי כיצד התבגר והפך למפקד, לדמות מקובלת ואהובה על פיקודיו ומפקדיו.

סא"ל נפתלי רבין

— מזכרי אפקדים —

הכרתי אותו כנער מוצק בעל קומה בינונית, מבט חושש קמעה, כאשר הגיע יום קיץ אחד ליחידה בה שירתתי.

חיים הוצב לעבוד תחת פיקודי. כבר משיחתנו הראשונה ידעתי, שלפני בחור צעיר בגילו אך בוגר בדרך מחשבתו ובגישתו לחיים.

מה שאיפייץ את חיים והעלה אותו מעל האחרים היו הרצינות, האחריות והיסודיות. היתה לי הרגשה שיש על מי לסמוך.

כעבור כשנה וחצי נפרדו דרכנו, בגלל תפקידי החדש. אך את חיים פגשתי מדי פעם ומצאתי אותו תמיד מרוצה, עם הרבה רצון להתקדם. גם מפקדיו החדשים הכירו בתכונותיו ודאגו לקידומו, כך שבעבור מספר שנים שמחתי לפגוש בו כשהוא כבר בדרגת סגן ובתפקיד פיקודי וחינוכי כאחד. והנה כאשר נדמה היה, שהכל הושג כמו על פי תכנית — ניתק החוט, נקטעו החיים וחיים איננו.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

בני היקר

חיים. הרבה יש לי לומר והרבה יש לי לספר, אך איני מסוגלת. איני מסוגלת. איני מסוגלת ויכולה כשיושבים מולי כל אותם חברים ומכרים ומבקשים ממני לספר עליך. אני עושה זאת הרבה יותר טוב ליד קברך הרענן. רק עכשיו אני מבינה ללבות כל אותן אמהות ששיכלו את בניהן יקיריהן, רק אם אוהבת תבין מה נורא לשכל בן.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

כבר מילדות היה ער לבטחון המדינה. פעם, כאשר למד בביה"ס היסודי, ניגשו אלי שוטרים במדים ושאלו: „איפה בנך חיים?“. נבהלתי. פניתי אל הילד ואמרתי: „חיים, מהמשרה רוצים אותך“. הוא הרגיע אותי, ואמר ברגע נדיר של גאווה: „אמא, תפסתי מרגל, אויב המדינה“. הוא גם סיפר לי מה אירע: „זה, לבוש בגדים ערביים ניגש אלי וביקש שאלך העירה לקנות לו עתון. במקום לקנות לו עתון התקשרתי למשרה והודעתי להם שמסתובב כאן מרגל. כאשר שאלו אותי מניין לי שזהו מרגל, אמרתי להם, שכאשר ביקש ממני לקנות לו עתון והוציא לי כסף, ראיתי שבידו גם כסף לא ישראלי. המשטרה מיהרה למקום ולכדה אותו“. השוטרים לקחו את חיים לזהות את החשוד ואכן הוא עשה זאת. כשחזר, הראה לי ספר ואמר: „הנה הספר שקיבלתי מהמשרה לאות תודה על עירנותי. זו מזכרת גדולה. עשיתי משהו למען המדינה“.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

על עבודתו בצבא לא היה מרבה לספר. רק לפעמים היה מתגלה לנו משהו ממעשיו. יום אחד, למשל, התפרץ הביתה ואמר: „אמא, יש לך דרישת-שלום מטבריה“.

„מה לך ולטבריה?“

הוא הוציא מכיסו תמונה של קבר אבי המנוח ואמר: „צילמתי אותו מלמעלה, מנוחתו עדין“.

יום שבת אחד באו לקחת אותו ליחידה. כאשר נכנסתי לחדרו, לספר לו שבאו לקחת אותו, ראיתי שהוא כבר לבוש. הרס"ר, שבא לקחתו, נכנס אחרי ותוך כדי כך הצית סיגרית. חיים העיר לרס"ר מיד לכבות את הסיגרית: „אתה יודע כי אבי דתי. איך אתה מעשן כאן?“ שאל והוסיף: „הן אתה הוא הדואג לביצוע הפקודה בחדר-האוכל בבסיס, שאין מעשנים בשבת!“ חברו התנצל וכיבה את הסיגרית.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

היתה זו דוגמה נוספת לדרך בה כיבד אותנו ולדאגה שגם אחרים יעשו זאת. תמיד, בהיותו בבית, היה מאזין למהדורות החדשות, מוכן לצאת לפעולה עם הידיעה הראשונה עליה. בבוקר בו נפתחה פעולת כראמה הוא היה בחופשת לימודים. הוא שמע את מהדורת החדשות הראשונה והבין שמתרחש משהו. הוא רצה ללכת — אבל לא רצה פרידות רגשניות. מה עשה? ניגש אלי וביקש שאגש לקופ"ח, לבקש תור לביקור רופא. „כשיגיע התור — אגש אתך לקופת-חולים“, אמר.

לא חשדתי בו כלל ועשיתי את מבוקשו.

בשובי מהמרפאה, המשיך הרדיו לנגן, אך היים כבר לא היה בבית. מהשכנים נודע לי, שעזב את הבית כשהוא לבוש מדים ורוכב על קטנועו.

חיים חזר הביתה בשעה 6 בערב, מאובק ועייף מאוד.

„רק אל תאמר לי שהיית בכראמה“, אמרתי לו.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

חיים ענה: „אדם הרגיל בעישון ונבצר ממנו לעשן, האם לא יחוש בכאבי ראש? אמא, איך אני — בנך — אוכל לשבת כאן בשקט, בשלוח ובאפס מעשה, כשאחי נאבקים שם? תארי לעצמך שצה"ל ילך להעיר כל חייל וחייל משנתו לפעולות מעין אלה. לאן נתדרדר? אנו חייבים לחיות את הגבולות ולהיות דרוכים תמיד“.

תוך כדי שיחה הוציא מכיסו צילומים של הפיצוצים בבתי כראמה והוסיף: „את זה צילמתי מהאוויר. האמיני לי שלא חששתי מפגיעות האויב, אלא דווקא מפגיעה על ידי מטוסים שלנו“.

לחצנו עליו כל הזמן שיתחתן, שיתחתן כבר. יום אחד, בשבוע האחרון לחייו, ביקש ממני להביט בפניו ואמר: „אמא, בואי ונשוחח על דברים משמחים“.

„על מה נדבר, בני?“ שאלתי.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

„אני עומד לקנות בית בנה שושנים. שם יהיה לך בית עם גינה. די ללחוץ עלי ולדחוף אותי להתחתן. הנה חלום שלך עומד להתגשם. בעוד חודשיים תהיה לך חתונה...”
הבטיח — ולא זכה לקיים.

אותו יום רביעי האחרון לחייו, ידעתי על הרבה תוכניות שלו ליום ששי. כל שנשאר לי מאותו יום הוא היציאה שלו בבוקר מהבית, נפנוף שלום של פרידה דרך החלון, וצליל קולו — „שלום, אמא”.
שלום של נצח.

אמא

דברים לזכרו של אחי חנוך ז"ל

האחים

לא אוכל לכתוב על אחי חיים. כי לא כל מה שאני חש אוכל להביע בכתב. זה לא יהיה כל מה שארצה לספר על אחי. אם אתחיל — רק יגרע הדבר מדמותו של אחי כפי שהיא מצטיירת בעיני ובעיני כל מכריו באשר הם שם. רק זאת אומר, בכאב, צער וחוסר־אונים:

כאור לי באפלה היית
וחיי אינם בלעדיך.
נותרתי לבדי, כך סתם לבדי
ובלעדיך אין אני מוצא את דרכי.
עזבת אותנו ביום בהיר
ועתה אפלה ותהום פעורה
מתחת לרגלנו וסופה לא נראה...

זכורה לי שבת אחת בה ביקר אצלי בבקעת הירדן, טרם יציאתי למארב. כולו היה אז אווירה של בית, של בטחון. הוא אפילו טרח להביא עמו את אחינו הקטן ואפילו... ארוחת־שבת שלמה מן הבית.

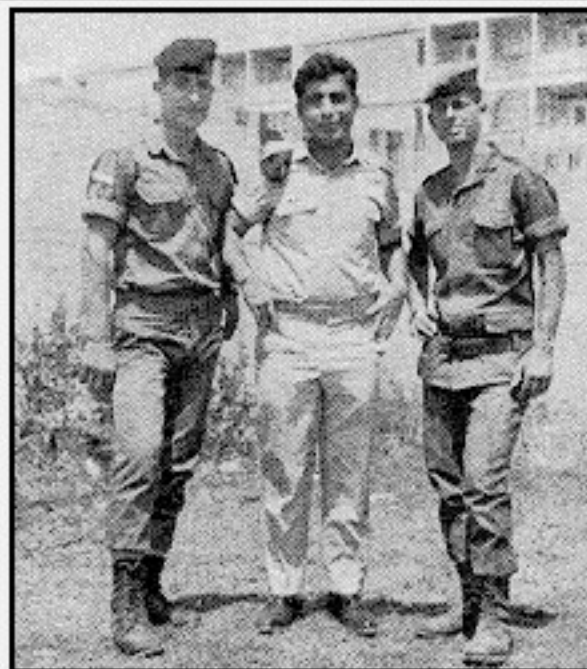
פעם „רתם“ אותי ואת צדוק, האח השלישי המשרת בצה"ל, למיבצע ביקור אצל אחינו הרביעי, משה, שזה עתה התגייס. כולנו הופענו בבסיס הטירונים לבושי־מדים, ושימחנו את משה הטירון. חיים אמר אז למשה: „תהיה חייל 'סבון', אך נאמן למולדת. אל תהסס אם ישלחו אותך לחיל קרבי“.

אחי — שחרחה, נמוך־קומה ובעל חיוך תמידי, שלא מש מפניו, הוא פשוט לא ידע לכעוס.

הוא היה לי כמשענת, מקור בטחון. אב רוחני לכל צעד בחיי. היינו שותפים לחדר, שותפים בקטנוע, שותפים לנסיעה לים, אשר כה אהב.

בכל מקום בו שירתתי ידעתי שהוא יבוא. דבר לא מנע בעדו מלהגיע אלי — לבסיס הטירונים, לקורס צניחה, ולשאר מקומות בהם הוצבתי כצנתן. תמיד ידע להפתיע אותי, כשהוא מופיע רכוב על הקטנוע, שופע מרץ וחיוכים.

האחים

איך אוכל לשאת את המחשבה, כי
הוא איננו, וכי נותר לי ממנו רק זכרון
שלו

חיוכו?

ואו, כשנפרדנו, הסיע אותנו לדוד
ציון שכה אהב, כשם שאהב את כל האנ-
שים שחיו במחיצתו.

הוא ידע למנוע אותי מצרות, כך,
למשל, נגזר עלי פעם ריתוק ממושך —
הוא מנע ממני להפר ריתוק זה והביא
אותי לקבל באהבה ובגאווה את עונשי.
הוא רצה שאני אהיה חייל — כפי שהוא
היה: אדם בפני עצמו, אדם של שלמות.
מה מר ונמהר היה היום, מה שחור
וקודר, בבוא מפקדי ובעיניו האימה.
ידעתי כי את חנון קרה אסון, אך האמנם,
האמנם הקץ? לא רציתי להאמין, כי
אחי האהוב, קצין בצה"ל, נפל קורבן
בתאונת דרכים.

דברים לזכרו של חיים חנון ז"ל

האחים

הוא היה אח אשר תמיד אהב לעזור ולייעץ לכל אחד שהיה זקוק לכך. תמיד אפפה אותו אווירה של שמחה ועליצות. אפשר היה להרגיש תמיד בכך, כאשר היה נכנס הביתה.

כאשר קיבלתי את צוהגיוס ונדרשתי לבוא לבדיקות, בקשתיו שיבוא אתי ויעזור לי לגמור מהר יותר. אבל הוא אמר לי: "משה, תהיה עצמאי. עוד מעט אתה הולך לצבא, האם תרצה שאבא יהיה גם שם לידך?".

לפני גיוסי עשינו אני וחברי מסיבה, אליה הזמנתי גם את אחי. כשבא למסיבה ראה שכל החברה יושבים ומשעמם להם. הוא תפס מיד את היוזמה והחל לנהל

טה, הלכתי לישון. לפתע שמעתי מישהו קורא לי. יצאתי — וראיתי את אחי צדוק. השתוממתי, אך הוא לא ענה לשאלתי והוביל אותי לג'יפ צבאי שחנה במקום ובתוכו ראיתי את אחי חיים וצדוק. אכן, זאת היתה הפתעה שאירגן לי חיים.

ביקור דומה אירגן חיים עוד לפני גיוסי, אצל אחי הצנחן, שלום, ולקח אותי אתו. קנינו לו כל מיני ממתקים ולקחנו לו אוכל מהבית.

נסענו לבקעה, אבל לא בדרך המקור בלת, כדי להכיר את כל השבילים. כך אהב חיים — לטייל ולהכיר את כל

את הענינים: ערך את השולחנות, יצא החוצה והביא פרחים — „שיהיה יפה קצת“, אמר. הוא גם התחיל לרקוד עם הבנות ולעשות שמח.

באמצע המסיבה ביקש קצת שקט כדי לברך אותנו. הוא דיבר על המצב הבטחוני שבגללו אנו חייבים להתגייס לצה"ל ואיך ולמה הערבים רודפים אותנו.

אחרי המסיבה ניגשו אלי חברי ואמרו לי: „מה מאושר אתה שיש לך אח כזה. בלעדיו המסיבה לא היתה מצליחה כל כך“.

בתום יומי הראשון לגיוס, בבסיס הקליי

אחי, שדמותו, פעליו וכל הדרכים שבחר
למעננו — נלך בהם ולא נשכחנו.

משה

הדרכים והשבילים. כשהגענו לבסיס סיפר
לנו שלום חוויות שונות ובין היתר —
שאותו ערב עליו לצאת למארב. אמרתי
לחיים שידבר עם מפקדו של שלום
ויבקש ממנו לשחרר אותו היום מיציאה
למארב. חיים לא הסכים. הוא אמר לי:
„מה פתאום? למה שחייל אחר יצא
במקומו?“ כך היה — פשוט אהב את
הצדק.

כשקיבלתי את הידיעה על מותו לא
האמנתי. חשבתי: אולי זו טעות ואולי
סתם חלום רע. אך הגורל האכזר לא
הרשה לי ליהנות מהספק. נלקח ממני

האחים

כבר מילדות היה חיים בעל רצון עז להגשים כל מטרה. זכור לי, למשל, מקרה שאירע בעיראק, בעודנו ילדים. אמא נמצאה בבית יולדות ואבא הלך לבקרה. רצינו ללכת אתו, אך הוא סירב לקחתנו עימו, בטענה שעודנו קטנים. גם חיים ניסה לשכנע את אבי, אך כל נסיונות השיכנוע עלו בתוהו. משראה חיים שכך, קם ואמר לי: „בוא נלך לבדנו לבקר את אמא“. וכך היה.

★

הוא דאג תמיד למצב רוחנו. במיוחד אני זוכר מקרה אחד: ביום חתונתי איחרה התזמורת להגיע. אבל חיים נכנס בעובי הקורה. הוא דאג „לעשות שמח“

לבל ישתעממו המוזמנים. כך, למשל, הוזיננו לרקוד ריקודים במעגל ללא תזמורת. וזה עזר. הוא אף ביקשני לחייך ולהשתדל להיראות שמח. למרות שהתזמורת לא הגיעה, ואני כמוכח הייתי עצוב ועצבני.

★

בימי הכוונות, לפני מלחמת ששת הימים, הלכה אשתי לבית-החולים, כדי ללדת את בתנו הבכורה. מיד לאחר הלידה יצאתי למילואים. חיים דאג לצלם את הבת ולשלוח את תמונתה. הוא אף התקשר עם יחידתי כדי למסור לי ד"ש, לשאול לשלומי ולדווח על כך לאמי ולאשתי.

שניה. אותה הספיק להכיר רק חודשיים.
הוא גם דאג שנצא לבלות ולטייל בכל
מקום אפשרי.

אנו נוהגים לבקר אצל ההורים כל
ליל ששי. בימות החורף הגשומים נשׁ-
ארנו בבית. בגלל הילדה, אך חיים היה
מרגיש בחסרוננו והיה בא בגיפ, עוטף
את הילדה בשמיכה ולוקח אותנו אל
ההורים.

הוא היה קשור עמנו כל כך, עד כי
הבת הגדולה, שהיתה בת שנה וחצי
בלבד ביום האסון, שאלה שנה תמימה
לאחר מכן לאן נעלם.

אהובה

*
בשל היותו איש מודיעין — סיגל
לעצמו חיים אופי מסתורי במקצת. ועל
כן גם לא היינו מרבים לשוחח על עבר
דתו ובהכרח גם על כל דבר אחר. פרט
לכל מה שקשור לבית. באשר לתוכניותיו
האישיים ידעתי, כי מאוד שאף לבית
משלו, לאשה, לילדים ולחיים שקטים
ולשלווים. אבל כל זה נשאר בגדר חלום
יפה — חלום שהאסון קטע אותו.

צמח

*
חיים היה דואג לכל. הוא אפילו הציע
לנו מכספו המועט, כדי לרכוש לנו דירה
יותר גדולה, אחרי שנולדה לנו בת